

JAN VRABEC

ZASTÁVKY

Jan Vrabec

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Jan Vrabec

Autobusové zastávky

Vydala Grada Publishing, a.s.
jako svou 7060. publikaci

Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

Odpovědná redaktorka Eva Škrabalová
Obálka, sazba a grafická úprava Barbora Klimszová
Fotografie Jan Vrabec

Počet stran 192
První vydání, Praha 2018
Vytiskla tiskárna FINIDR

© Grada Publishing, a.s., 2018
Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2018

ISBN 978-80-271-2358-2 (pdf)
ISBN 978-80-271-0449-9 (print)

PRO MATĚJE

TÁTA

ÚVOD

Zdánlivě okrajová témata mohou vypovídat o době a společnosti více, než by se zdálo. Dobrým příkladem může být fenomén chatařství či zahrádkářství a jejich specifická estetika lidové tvořivosti. Tato kniha chce představit v něčem podobné, dosud málo reflektované téma – autobusové zastávky v Čechách a na Moravě. Zaměřuje se na jejich nejrozmanitější a nejviditelnější části, kterými jsou přístřešky, budky, domečky a podobně. Najdeme je v každém koutu naší země, ve městech, v obcích, na hlavních i vedlejších silnicích. Díky dlouhé tradici autobusové dopravy a velké hustotě silniční sítě jsou zastávky na celém území velmi rozšířeným jevem. Jejich velkému počtu odpovídá množství rozmanitých forem, velikostí, barev a materiálů. To vše, v kombinaci s jejich různým stářím, tvoří na celém území velmi pestrou mozaiku.

Autobusové zastávky se během druhé poloviny 20. století staly s jistou nadsázkou součástí koloritu české krajiny, tak jako kříže, pomníčky, kapličky nebo aleje. Samozřejmě jde v mnoha případech o kolorit dosti problematický, protože řada z nich může působit nepatřičně a rušivě. Navíc jsou často využívány jako reklamní plocha, a mohou tak směle konkurovat i některým současným billboardům. Zároveň patří k veřejnému prostoru, jsou přístupné komukoliv a kdykoliv a podle toho také někdy vypadají. Mou snahou však není jejich estetické a jiné posuzování, ale představení co nejrozmanitějšího obrazového vzorku existujících typů a jejich charakteristických detailů.

Podoba zastávek se často velmi rychle proměňuje. Mění se jak jejich vzhled, tak i počet a umístění. V dnešní době je na trhu mnoho firem, které nabízejí kompletní sortiment vybavení veřejných prostor včetně zastávek. Jejich výrobky postupně v různé míře nahrazují ty dosavadní. V posledních letech jde o poměrně uměřené a jednoduché prosklené přístřešky, které se objevují hlavně ve městech, postupně ale i na venkově. I když jsou zastávky většinou vnímány jako něco všedního a běžného, objevují se pokusy, jak jejich funkci i vzhled oživit, dát jim nějakou originální formu nebo další význam. Nápadů je v poslední době dost a postupně se objevují příklady zajímavých řešení.

Asi největší inspirací pro téma zastávek byl můj malý (dnes jedenáctiletý) syn Matěj, se svým nadšením pro dopravní prostředky a vše, co s tím souvisí. Před lety jsem mu věnoval první foťáček a on s ním začal nadšeně fotit všechno, co ho zaujalo. Ze všeho nejvíc však autobusy, tramvaje, vlaky, nástupiště a také zastávky. Mezi tím byly i první zastávkové „budky“. Staré zrezlé socialistické „křapky“ nebo nové, ještě čisté „skleněnky“, jak se mi je tehdy Matěj snažil popsat. Začal jsem si více zastávek všimát a vnímat je jako vizuálně zajímavé objekty. Napadlo mě, že je můžeme při našich cestách fotografovat společně, a Matěj to hned nadšeně přivítal. Nejdříve jsme fotili při našich cestách na chalupu, následně v jejím blízkém i širším okolí. Ze začátku jsme fotili skoro všechno, bylo to pro nás nové, nepoznané a nedokumentované. Matěj pozorně sledoval silnici a její okolí a snažil se mě včas upozornit na blížící se budku, většinou dost hlasitě! Naše cesty po jinak většinou známých trasách se najednou staly vzrušující jízdou, přerušovanou vyběháním z auta a následným focením. Bavilo mě to od začátku nejen kvůli samotnému focení, ale hlavně proto, že to bavilo Matěje. Na svůj věk často udržel pozornost opravdu dlouho a spousty zastávek bych si bez něj nevšiml. Postupem času jsem už fotil více sám, při svých různých cestách po Čechách i po Moravě.

Fotografování zastávek je takový lov a sběratelství zároveň, nejzajímavější tehdy, když jedete někudy poprvé. Nevíte, na co narazíte za zatáčkou, ve vesnici nebo v lese. Dlouho nic a pak se najednou objeví nějaká nová, neobvyklá budka.

Není to všechno jen o zastávkách. Mám rád krajinu a její různorodé podoby, rád jí projíždím a vnímám její proměny v ročních obdobích. Nemyslím to obvyklé ježdění z bodu A do bodu B, kde to už známe a okolní krajina je jen kulisou, kterou už ani nevnímáme. Myslím jízdu pro jízdu samotnou, pomalejší, s otevřenými okny a vůní okolní krajiny. Většinou sice také jedu odněkud někam, ale když to jde, tak podstatně déle a často oklikou. Jedu tam, kam by mě žádný „rozumný“ důvod nenasměroval. Nesleduji navigaci, jedu někam za kopec, za les, k horizontu.

Při diskuzích s přáteli, architektky nebo historiky jsem řešil, jakým způsobem téma zastávek zasahuje do oblasti architektury a designu a jak ho vlastně pojmut. Jak například přistoupit k rozdělení zastávek, podle jakých specifik? Současná doba je charakteristická stále detailnějším popisem a klasifikací věcí či jevů. K tomu je zapotřebí množství vstupních informací, kterých jsem však vzhledem k dosavadní okrajovosti tématu moc nezískal. I proto jsem se po nějaké době rozhodl použít laickou „typologii“ zastávek tak, jak ji vnímají dětské oči mého syna. Vzešlo z toho, doufám, výstižné a snad i trochu vtipné rozdělení do následujících skupin:

I. PLECHOVKY / 11

II. DOMEČKY / 47

III. SKLENĚNKY / 67

IV. BOUDY – BUDKY / 87

V. KŘAPKY / 119

VI. DŘEVĚNKY / 145

VII. DETAILY / 163

I když je za uvedenými fotografiemi mnoho ujetých kilometrů, pořád je v České republice spousta míst, kam jsem se ještě nedostal. Ne-postupoval jsem podle nějakého předem daného plánu, ale víceméně náhodně a nejspíš to tak bude i v dalších letech. Myslím, že bude nadále co objevovat, a těším se, až se dostanu do dalších neprobádaných míst naší země.

AUTOBUSOVÉ ZASTÁVKY

Autobusové zastávky čekají v osamění
Stojí a kolem svět se mění
Však stále čtou milencům z úst
Když třeba, sdílejí s tulákem půst
Dmuly se vesnicí
Kde kaple chybí
Nechtěné, běsnící
Když nahoře, na kraji, dělali chyby
Dnes zarůstají šípky
Kde autobus nestaví
Pro Růženku přijď si, princí
Skleněné tabule už nikdo nespraví
Ty betonové vzdorují času
Dřevo rychleji ztrácí krásu
A zastávka plechová
Tě jak maminka
V nečase pochová
Zkrátka zastávka má různé funkce
Jasně, jako ochrana, to když prší právě
Či svítí slunce
Však viděl jsem v zastávkách leccjakou havěť
Kapry i sumce
I Neználka rýmovat žblunce
A žáby klást vajíčka na pulce
Když Kvak a Žbluňk podali si ruce
Holky dělat ze žvýkaček bubliny
I kluky týrat pincka
Podpatkem holiny
Když zapálíš si první cigaretu
A dotkneš se retý cizích retů
Zastávky nemají nahradit záchodky
Naopak mají být jak schrána pro zárodky
Budoucích životů
Kvečeru mizí v klapotu
Kroky předešlých roků
Dotkni se jejich
Povislých boků
Zastávky zkrátka
Máme rádi
I když tě ladem neomámí
Je to vzpomínka
Doba benzinová odžitá
A ta nová virtuální
Pro zastávky
Příliš složitá

I.PLECHOVKY

I KDYŽ JE JEJICH ROZMANITOST POŘÁD VELIKÁ, POMALU, ALE JISTĚ USTUPUJÍ JINÝM DRUHŮM ZASTÁVEK. JDE O ZASTÁVKY Z PLECHU A ŽELEZNÉ KONSTRUKCE, ČASTO TYPIZOVANÉ, KTERÉ BYLY DŘÍVE HROMADNĚ ROZMISŤOVÁNY V DANÉM OKRESE ČI KRAJI. DODNES JSOU V RŮZNÝCH OBLASTECH SPECIFICKÉ TYPY ZASTÁVEK, KTERÉ SE V JINÝCH UŽ NEVYSKYTUJÍ.

